

NORGES HØYESTERETT

Den 29. juni 2005 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2005-01048-A, (sak nr. 2005/531), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tormod Bakke)

mot

Steinar Johansen (advokat Erik Keiserud)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tjomsland**: Saken gjelder anke over lagmannsrettens lovanvendelse ved frifinnelse for overtredelse av straffeloven § 239.
- (2) Statsadvokatene i Hedmark og Oppland tok 1. oktober 2004 ut tiltale mot Steinar Johansen, født 29. juni 1941, for overtredelse av straffeloven § 239 første straffalternativ og vegtrafikkloven § 3. Grunnlaget for tiltalen var beskrevet slik:

”Onsdag 26. mai 2004 kl. 13.23 ved Myklagaard i Løten, som fører av kombinert bil DK-62139 var han ikke tilstrekkelig oppmerksom idet han i krysset Rv 25/Rv 3 begynte å krysse motgående kjørebane uten å ha forvissnet seg om at det ikke var møtende trafikk i umiddelbar nærhet. Han oppdaget således ikke møtende motorsykkel HX-2430 som ble ført av Tom Sønsteli. Det oppsto kollisjon hvorved Sønsteli fikk slike skader at han døde kort tid etter.”
- (3) Ved Hedemarken tingretts dom 1. desember 2004 ble Johansen dømt i samsvar med tiltalen til en straff av fengsel i 60 dager. Han ble videre fradømt føreretten for motorvogn for en periode av tre år og dømt til å avlegge full ny førerprøve ved eventuelt gjenerverv av føreretten.
- (4) Johansen erklærte anke over tingrettens dom til Eidsivating lagmannsrett. Anken gjaldt bevisvurderingen under skyldspørsmålet og rettsanvendelsen ved domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 239. Domfellelsen for overtredelse av veitrafikkloven § 3 ble ikke påanket. Anken ble henvist til ankeforhandling som fullstendig anke.
- (5) Eidsivating lagmannsrett avsa 30. mars 2005 dom med slik domsslutning:

- ”1. **Steinar Johansen, født 29. juni 1941, frifinnes for overtredelse av straffeloven § 239.**
2. **For det forhold som er rettskraftig avgjort ved Hedemarken tingretts dom av 1. desember 2004 idømmes han en straff av fengsel i 30 – tretti – dager som gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år.**
3. **Steinar Johansen fradømmes førerretten for motorvogn for en periode av 1 – ett – år.**
4. **Ved eventuelt gjenerverv av førerretten pålegges Steinar Johansen å avlegge full ny førerprøve.”**

- (6) Dommen ble avsagt under dissens. Et flertall på fire dommere – de tre juridiske dommerne og en meddommer – fant at Johansen hadde overtrådt aktsomhetsnormen i straffeloven § 239. Dommen ble derfor avsagt i samsvar med votumet til det bestemmende mindretall, jf. straffeprosessloven § 35.
- (7) Statsadvokatene i Hedmark og Oppland har påanket lagmannsrettens dom. Det anføres at lagmannsretten – det bestemmende mindretall – har anvendt en for mild aktsomhetsnorm når den har frifunnet Johansen for overtredelse av straffeloven § 239.
- (8) *Jeg er kommet til at domsgrunnene til det bestemmende mindretallet ikke er tilstrekkelige til at Høyesterett kan prøve lagmannsrettens lovanvendelse, og at lagmannsrettens dom med hovedforhandling derfor må bli å oppheve.*
- (9) Jeg vil først si litt om aktsomhetsnormen etter straffeloven § 239. Før straffeloven § 239 ble endret ved lov 15. juni 2001 nr. 64, var aktsomhetsnormen i vegtrafikkloven § 3 og straffeloven § 239 den samme, men slik at det for domfellelse for overtredelse av § 239 også krevdes uaktsomhet i forhold til dødsfølgen. I kjennelsen i Rt. 2002 side 190 er det gjort utførlig rede for bakgrunnen for lovendringen i 2001 og for det som sies om rekkevidden av lovendringen i forarbeidene. Meningen med lovendringen var å lempe noe på bindingen mellom vegtrafikkloven § 3 og straffeloven § 239. Selv om dette formålet ikke hadde fått noe adekvat uttrykk i den nye lovteksten, fant Høyesterett at ”de forutsetninger som er lagt til grunn i forarbeidene må bli retningsgivende for rettspraksis”. Det ble imidlertid bemerket at det fremstår som ”uklart hvor langt lovendringen har ment å lempe på aktsomhetskravet i § 239, ut over henvisningen til riksadvokatens påtalepraksis og en mer generell avgrensing mot uaktsomhet ”av en slik karakter som alle førere må erkjenne at en gjør seg skyldig i fra tid til annen””, og det ble tilføyd at meningen ”må særlig antas å være å avgrense mot saksforhold av den type som er omtalt i Rt. 1990 side 1021 og Rt. 1991 side 216”.
- (10) I Ot.prp. nr. 46 (2000–2001) side 58 er gjengitt et brev av 29. mars 2000 fra riksadvokaten til Justisdepartementet der det redegjøres for påtalepraksis. Det heter her blant annet at i de saker hvor påtalemyndigheten reagerer med tiltale også etter straffeloven §§ 238 og 239 vil det foreligge én eller flere av nærmere oppgitte karakteristika. Et av de punktene som her nevnes – og som er av særlig betydning ved bedømmelsen av denne saken – er tilfeller hvor bilføreren ”har vist mangel på aktsomhet i situasjoner som påkaller en særlig aktpågivenhet som for eksempel passering av fotgjengerfelt, buss som har stanset på holdeplass, små barn i vegbanen m.v.”.

(11) Dette momentet er også tatt opp i departementets egen drøftelse der det på side 65 i proposisjonen uttales at den ”som kjører på fotgjengere i fotgjengerfelt eller på trafikanter som har forkjøringsrett (Rt.1997 s. 1764), vil lett ha opptrådt uaktsomt. I slike situasjoner må man utvise en særlig aktsomhet, jf. høyesterettsavgjørelsene i Rt. 2000 s. 1785 og 1788”. De konkrete omstendigheter kan likevel ligge slik an – heter det – at bilføreren ikke bør regnes som uaktsom i slike situasjoner. Som eksempler nevnes saken i Rt. 1997 side 1764 hvor vedkommende feilaktig trodde at den forulykkede hadde oppgitt sin forkjøringsrett og tilfeller hvor bilføreren ”ikke hadde noen praktisk mulighet til å se en fotgjenger eller en syklist, for eksempel fordi det var meget mørkt og trafikanten var mørkt kledd”.

(12) Den samlede lagmannsrett har – i motsetning til tingretten – en meget kortfattet fremstilling av sakens faktiske bakgrunn, og det uttales her nærmest som en oppsummering:

”Steinar Johansen kom den 26. mai 2004 ved 13.30-tiden kjørende vestover på Rv 25. Han hadde kjørt fra Trondheim ved åtte-tiden samme morgen. Han var alene i bilen, følte seg i god form og hadde god tid. Det var gode kjøreforhold. Han skulle til Eidsvoll, og ved Myklagaard i Løten, ca en mil fra Elverum, skulle han derfor svinge til venstre og således krysse motgående kjørefelt, for å komme inn på Rv 3. Han stanset i det avkjøringsfeltet som er beregnet for nettopp den trafikken, og ventet til biler som kom i motgående felt, hadde passert. Han startet deretter kryssingen av kjørebanelen, men kolliderte med en motorsyklist som kom kjørende østover, og som han ikke hadde fått øye på. Det er ikke grunnlag for å anta at motorsyklisten hadde høyere hastighet enn tillatt på stedet, 70 km/t. Motorsyklisten døde nokså umiddelbart som en følge av sammenstøtet.”

(13) Johansen var altså i ferd med å krysse motgående kjørefelt da kollisjonen med motorsykkelen skjedde. Han hadde ved kryssing av den sterkt trafikkerte Rv 25 vikeplikt for motgående trafikk. Da han etter å ha stanset opp i avkjøringsfeltet og ventet til motgående biler hadde passert, kjørte ut i krysset, oppfattet han motgående kjørefelt for å være klart. Etter mitt syn er det ikke tvilsomt at kryssingen var en situasjon som påkalte en særlig aktpågivenhet, jf. riksadvokatens brev 29. mars 2000. Jeg viser også til departementets bemerkning om tilfeller hvor man kjører på trafikanter som har forkjøringsrett. En kryssing av motgående kjørefelt uten tilstrekkelig aktpågivenhet, innebærer en åpenbar risiko for en kollisjon med fatalt utfall.

(14) Forsvareren har vist til at Høyesterett i kjennelsen i Rt. 2002 side 190 uttalte at meningen med lovendringen blant annet antas å ha vært å avgrense mot saksforhold som omhandlet i Rt. 1991 side 216. Også saken fra 1991 gjaldt en kollisjon i et veikryss med et kjøretøy i motgående kjørefelt. Forholdene i den saken var imidlertid ganske annerledes enn i vår sak. Den saken gjaldt en kollisjon i ”et relativt uoversiktlig kryss” med en bil som holdt en hastighet på minst 70 km/t selv om fartsgrensen på stedet var 50 km/t. Det ble lagt til grunn at med ”nevnte hastighet må det antas at personbilen ville ha kommet svært brått på enhver bilfører i tiltaltes situasjon. Bilen hadde betydelig høyere fart enn det var naturlig å regne med”. I vår sak skjedde kollisjonen i et oversiktlig veikryss og motorsyklisten holdt lovlig hastighet. Jeg kan ikke se at det av saksfremstillingen til den samlede lagmannsrett fremgår forhold som kan være av tilsvarende unnskyldende karakter som de som forelå i saken i Rt. 1991 side 216.

(15) Som begrunnelse for frifinnelsen uttaler det bestemmende mindretall:

”Han hadde intet ønske om å ta sjanser ved kryssingen, og det faktum at han ikke så motorsykkelen i motgående felt, kan skyldes flere forhold, for eksempel andre biler, skiltingen på midtrabatten el.l. Han har opptrådt slik en hvilken som helst annen fornuftig bilist ville ha opptrådt i situasjonen, og kan ikke klandres for ikke å ha sett motorsyklisten, som var iført mørke klær og således også var lett å overse.”

- (16) Denne begrunnelsen er ikke tilstrekkelig til at jeg kan ta stilling til om det bestemmende mindretallet har anvendt en riktig aktsomhetsnorm. Det fremgår ikke av mindretallets votum at saken gjelder en trafikksituasjon hvor det stilles særlige krav til bilførerens aktpågivenhet. De forhold som det bestemmende mindretallet mener kan forklare Johansens handlemåte, er det ikke gjort nærmere rede for. Det er vanskelig å se at sikten for Johansen kan ha vært stengt av de bilene han stoppet for, dersom han ventet med å kjøre til han hadde forvisset seg om at det ikke kom noen bak bilene. Det er også vanskelig å forstå hvordan motorsyklisten kan ha vært helt skjult bak et skilt i et så langt tidsrom at det kan ha hatt betydning i denne sammenheng. Bemerkningen om at motorsyklisten var lett å overse fordi han ”var iført mørke klær”, er for øvrig vanskelig å forene med at kollisjonen i dette tilfellet skjedde midt på en lys sommerdag.
- (17) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at lagmannsrettens dom med hovedforhandling – utenom anken – må bli å oppheve fordi domsgrunnene har mangler som hindrer prøving av lovanvendelsen, jf. straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 4, jf. § 343 annet ledd nr. 8.
- (18) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

- (19) Dommer **Oftedal Broch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (20) Dommer **Mitsem:** Likeså.
- (21) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (22) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (23) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: